

Ölvecky Edit

Az iskolai könyvtárak szerepe a XX. század elején és ma

Napjainkban, amikor a nyomtatott, papíralapú sajtótermékek és könyvek felett az elektronikus média uralkodik, szükségesnek tartom hangsúlyozni az alap- és középiskolákban fellelhető iskolai könyvtárak fontosságát is.

A könyvtár a XIX. században vált – a mai értelemben is – a közművelődés és az oktatás intézményévé. A könyvtárak a társadalmi elvárások és a rendelkezésre bocsátandó források szerint differenciálódtak, s általánossá vált, hogy a közoktatási intézményekben iskolai könyvtárat állítanak föl. Ezek elsődleges feladata kezdetben az oktató-nevelő munka támogatása volt, de lehetőséget kínáltak a diákoknak is az olvasásra, tudásuk önálló fejlesztésére.¹

Egy 1903/04-ből származó privigei piarista gimnáziumi iskolai értesítő ismeretlen szerzője szerint az ifjúsági könyvtár fő feladatai közé az olvasóvá való nevelés tartozik. „Minden intézetben tanári felügyelet alatt álló ifjúsági könyvtárt kell berendezni, mely az iskolai oktatással kapcsolatos és azt kiegészítő olvasmányt nyújtson. A tanulók által az ifjúsági könyvtárba befizetett díjakból történik az új könyvek beszerzése és jó karban tartása. E beszerzést a tanári testületnek különböző szaktudományi tagjaiból alkotott bizottság állapítja meg.”² Az értesítő nagy jelentőséget tulajdonít a magánolvasmányoknak, melyek azon kívül, hogy a tanulók ismeretbővülését segítik elő, felkeltik a tanulók érdeklődését a tudományok iránt, valamint szórakoztatnak is. Annak érdekében, hogy az ifjúsági könyvtárral a tanárok elérhessék a fenti célokat, három dologra kell ügyelniük:

- vigyázniuk kell arra, hogy az ifjúsági könyvtár csak olyan műveket tartalmazzon, melyek az oktatást és nevelést minden tekintetben elősegítik;
- meg kell tanítani a tanulóknak az ifjúsági könyvtár helyes használatát;
- a tanári kar minden tagjának és az ifjúsági könyvtár őrének is érdeklődést kell tanúsítania az ifjúsági könyvtár iránt.³

A szerző az ifjúsági könyvtárban fellelhető könyvek két csoportját különbözteti meg: fegyelmező és értelemképző olvasmányokat.⁴ A fegyelmező olvasmányok elsősorban nevelő hatásúak, az értelemképző olvasmányok hivatása pedig a szórakoztatva tanítás. A XX. század eleji elképzelés szerint ide sorolható Defoe Robinsonja, Cooper elbeszélései, Verne Gyula kalandos elbeszélései. Ezek olvasásakor a tanuló nemcsak szórakozik, hanem bizonyos ismereteknek, főként földrajzi, néprajzi és természetrajzi ismereteknek birtokosává válik. A szerző figyelmezteti a tanárokat, hogy milyen szempontokat vegyenek figyelembe az olvasásra szánt művek kiválasztásánál. Javasolja, hogy mellőzzék a túlságosan szentimentális olvasmányokat, mivel ezekkel némely tanulók esetében éppen az ellenkező hatást érhetik el. A hasznos olvasmányokról ekképpen írt: „Csak azok a jeles ifjúsági iratok, melyek érdekességükkel az ifjút emócióba tudják hozni, melyeknek szerzői úgy a külvilág jelenségeit, de különösen a fejlődő gyermek-ifjú lelkületét szeretetteljes gonddal tanulmányozták, valódi testből és lélekből álló embereket, nem pedig angyalokat vagy ördögöket rajzolnak.”⁵

Az olvasmányok másik terjedelmes csoportját az értelemfejlesztő művek alkották. Ide sorolja az útleírásokat, történelmi témájú műveket, híres emberek életrajzeit.

Az ifjúsági könyvtár erkölcsnevelő hatása a mai modern korban sem elhanyagolható. Az iskolában fellelhető könyvtárra a tanulók szellemi gyarapodásának kultúrházaként tekinthetünk. Fontos, hogy a könyvtár élén álló egyén a nevelésben jártas személy legyen, s egyfajta szellemi vezetőként segítse a tanulót útkeresése közben, s a helyesen kiválasztott olvasmány megelégsében, megértésében.⁶

A tanulók ismeretbővülése szempontjából nagyon hasznos, ha nemcsak a kötelező olvasmányokat olvassák el, hanem egyéb műveket is, melyek kapcsolódhatnak akár érdeklődési köreikhez is (sport, tudomány,

technika, művészetek). A szövegválasztás kritériuma ma nagyban függhet az adott könyv népszerűségétől is (pl. eladási listák vezető könyvei, könyvajánlókból szereplő művek, stb.). A tanár feladata, hogy eligazítsa a diákot az irodalmilag értékes művek kiválasztásában, vagy összehasonlítóképpen ajánlja fel az adott művel rokonítható irodalmi alkotást.

Általános összegzésként elmondhatjuk, hogy az iskolai könyvtáraknak jelenleg is fontos, mással nem pótolható szerepük van az olvasásfejlesztésben, a kulturális tevékenységek támogatásában. Oktatási feladataik egyre fontosabbak a formális és nem formális képzés területén, az informális tanulás vonatkozásában.⁷

Felhasznált szakirodalom:

- ? Az ifjúsági könyvtárról. In: A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló privigei római katolikus gymnasium értesítője az 1903-1904-ik évről. Privige: Gubits Bernáth könyvnyomdája, 3-9.
- Csík Tibor 2011. *Olvasásfejlesztés, olvasásnépszerűsítés a könyvtárban*. In: Könyv és Nevelés, XIII. évf., 2. szám. Elérhető: http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menu. Letöltés ideje: 2015. november 2.
- Németh Sándor 2005. *A XX. század művelődési problémái és az ifjúsági könyvtárak*. In: Elektronikus Könyv és Nevelés. Elérhető: http://www.tanszertar.hu/eken/2005_04/anno. Letöltés ideje: 2015. november 2.

JEGYZETEK

¹ Csík Tibor 2011. *Olvasásfejlesztés, olvasásnépszerűsítés a könyvtárban*. In: Könyv és Nevelés, XIII. évf., 2. szám. Elérhető: http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menu. Letöltés ideje: 2015. november 2.

² In: A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló privigei római katolikus gymnasium értesítője az 1903-1904-ik évről. Privige: Gubits Bernáth könyvnyomdája, 3. o.

³ U.o., 3. o.

⁴ U.o., 4. o.

⁵ U.o., 5. o.

⁶ Németh Sándor 2005. *A XX. század művelődési problémái és az ifjúsági könyvtárak*. In: Elektronikus Könyv és Nevelés. Elérhető: http://www.tanszertar.hu/eken/2005_04/anno. Letöltés ideje: 2015. november 2.

⁷ Csík Tibor 2011. *Olvasásfejlesztés, olvasásnépszerűsítés a könyvtárban*. In: Könyv és Nevelés, XIII. évf., 2. szám. Elérhető: http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menu. Letöltés ideje: 2015. november 2.